

nr. 12, jrg. 1, december 2011

Uitgave/Redactie: Wim Keizer, 023-5546387, wkeizer@soobbozh.nl.

Het jaar dat was

The next few years will be a thriller. Deze uitspraak van *The Economist* (10-16 september), naar aanleiding van de invloed van de digitalisering op de rollen van uitgevers en boekverkoopers (en bibliotheken, voeg ik er zelf aan toe), blijft mij het meest bij van 2011.

In januari verscheen een rapport van Het Expertisecentrum (HEC) over Bibliotheek.nl waarin stond dat “de digitale bibliotheek” tot stand moet komen in een complexe, dynamische en turbulente constellatie en dat het ook nog een programma is met vier trajecten: ontwikkeling, implementatie, organisatieverandering en in-beheer-name (de laatste drie bij de bibliotheken zelf). Een citaat was: “De grote verandering of innovatie die moet leiden tot vitale bibliotheken met maatschappelijke waarde moet plaatsvinden bij de bibliotheken zelf. Deze verandering vindt plaats als voldaan is aan tenminste drie voorwaarden: de bibliotheken delen de visie, ze hebben het vermogen hun werkwijze en organisatie te veranderen en ze hebben voldoende financiële ruimte om de veranderingen mogelijk te maken.”

In 2011 heb ik vaak gehoord dat we een stip op de horizon nodig hebben, waarbij we minder moeten denken in stenen en in boeken en meer in digitale *content*.

Scenario's van **Cor Wijn** werden in opdracht van de VNG in april omgezet in een mooie *Handreiking subsidiebeleid*. Het stuk laat zien wat de bibliotheken op de terreinen Wonen, Werken, Weten en Welzijn kunnen betekenen. Maar wel zal het instapniveau door digitalisering achterhaald raken, vindt dezelfde VNG.

De Raad voor Cultuur adviseerde in april van de PSO's een landelijke voorziening te maken, samen met Bibliotheek.nl. Staatssecretaris **Halbe Zijlstra** nam dat advies in zijn brief van 7 december (nog?) niet over.

We spraken in 2011 over hogere en lagere doelen van het openbare bibliotheekwerk. De visienotitie van de commissie digitale bibliotheek, ook met hogere en lagere doelen, gaat in januari 2012 samen met andere notities *convergeren* in de landelijke branchestrategie. Nog een maand te gaan dus.

Ik heb alle ontwikkelingen in 2011 weer met veel genoeg samengevat en becommentarieerd, voor het eerst in de vorm van *WWW*. Een soort aangekleed attenderingsbulletin bij www.bibliotheekblad.nl, gemaakt in m'n rol van bibliojournalist, of zo u wilt, *content curator*. Wat daarbij helpt is dat ik als ambtelijk secretaris van drie clubs op het knooppunt zit van biblio-

theken en PSO's en weet wat er leeft. En verder natuurlijk *gewoon* lees, luister en vragen stel. Ik zou ook een *twitter-account* of *weblog* kunnen beginnen, maar heb de indruk dat de combinatie van de website van Bibliotheekblad en WWW (een ouderwets blaadje met *links* voor wie meer wil lezen) voor m'n doelgroepen nog het beste functioneert.

Degenen die in 2011 waardering uitten voor WWW wil ik nogmaals bedanken. En tegen wie kritiek heeft, zou ik willen zeggen: hou die vooral niet voor je, deel deze niet alleen met derden maar ook met mij en bied deze ter publicatie aan, zodat alle lezers er kennis van kunnen nemen. Zowel de lezer als WWW kan daar alleen maar beter van worden, is mijn overtuiging.

Al vast een leesbaar 2012 gewenst!

Wim Keizer,
16 december 2011

Concept-brief OCW op 7 december vrijwel ongewijzigd omgezet in definitieve brief

Staatssecretaris **Halbe Zijlstra** van OCW heeft de concept-brief aan de Tweede Kamer, met als meest besproken item de gefaseerde uitname uit het Gemeentefonds van gelden ten behoeve van digitale content voor het openbare bibliotheekwerk, op 7 december omgezet in een definitieve brief. Deze brief wijkt slechts op een paar punten af van het concept, dat sinds half september circuleerde (zie WWW's van september, oktober en november). Als motivatie voor de uitname stond in het concept (en staat in de definitieve brief): "De bibliotheekbranche koopt weliswaar collectief in, maar kan via het gehanteerde omslagsysteem onvoldoende koopkracht organiseren. Het budget dat de branche hiervoor reserveert is in 2011 zelfs met 10% gedaald van circa € 3,6 miljoen naar circa € 3,2 miljoen (= van € 0,22 naar € 0,20 per inwoner – wk), terwijl het groeiend aanbod van digitale media juist aanleiding zou moeten zijn om een groter deel van het collectiebudget voor digitale media in te zetten." Vandaar het model van de uitname.

PSO's voor fysieke domein

Een ander belangrijk item is dat de staatssecretaris vindt dat de rol van de PSO's zich moet beperken tot dienstverlening in het fysieke domein. In een basispakket moet worden vastgelegd welke ondersteunende functies PSO's in ieder geval moeten leveren. Door de gekozen centrale aanpak met één digitale publieke bibliotheek zou dit volgens Zijlstra moeten betekenen dat er geen ruimte meer is voor een eigen provinciaal beleid ten aanzien van de digitale bibliotheek. Hij vindt wel dat de PSO's in de huidige overgangssituatie, totdat alle bibliotheken zijn aangesloten op de digitale bibliotheek, een rol kunnen blijven vervullen bij de implementatie van de digitale bibliotheek bij de lokale bibliotheken.

De VNG is 10 november akkoord gegaan met de uitname uit het Gemeentefonds (zie ook WWW van november). **Ralph**

Pans, voorzitter van de directieraad van de VNG, heeft dit in een brief van 15 november 2011 aan Zijlstra officieel bevestigd. Als doel noemt de VNG: "centralisatie van de inkoop van e-content ten behoeve van de digitale bibliotheek."

Pans schrijft erbij: "Uitgangspunt is dat de uitname niet in één keer plaatsvindt, maar dat een groeipad wordt gevolgd tot 2016. Dat groeipad moet gelijke tred houden met het aanbod en de marktontwikkelingen. Graag voeren wij nader overleg met uw medewerkers en het ministerie van BZK over dit groeipad en het maximumbedrag dat zal worden uitgetild ten behoeve van de centrale inkoop van e-content."

Tijd om het eens te worden

Jamil Jawad van de VNG meldde desgevraagd dat de besprekingen over het groeipad niet eerder dan in januari 2012 zullen beginnen. "De eerste uitname vindt volgens plan pas in 2013 plaats, dat betekent dat we de tijd hebben om het met elkaar eens te worden."

In het persbericht dat OCW bij de publicatie van de definitieve brief op 7 december liet verschijnen is sprake van € 15 miljoen voor content en € 15 miljoen voor infrastructuur, beheer en doorontwikkeling. De VNG bevestigde echter 8 december op haar eigen website nog eens dat de gesprekken over het startbedrag nog moeten beginnen: "De VNG kan zich goed vinden in de nieuwe taakverdeling tussen de overheden en stemt in met een uitname uit het Gemeentefonds in verband met de centralisatie van de inkoop van e-content. De VNG gaat er vanuit dat dat niet ineens gebeurt, maar dat het een groeipad volgt gelijk opgaand met de ontwikkeling van het aanbod. Over de hoogte van het plafondbedrag en het groeipad vindt overleg plaats met het ministerie van OCW", aldus de website.

In de vorige WWW is gemeld dat OCW in 2012 aan innovatiegeld € 18.093.000 beschikbaar heeft, waarvan € 17,4 miljoen met een opdrachttaak voor de digitale bibliotheek naar het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB) gaat. (Bibliotheek.nl moet daar haar subsidieaanvragen indienen). Beschikbaar was € 20 miljoen aan OCW-innovatiegeld. € 1,5 miljoen daarvan ging al naar Kunst van Lezen. Op de resterende € 18,5 miljoen wordt in 2012 structureel 2,2% gekort. Blijft over € 18.093.000. In 2013 wordt nog een keer structureel 5% gekort, zodat er ruim € 17,1 miljoen zal overblijven (afgezien van mogelijke verdere bezuinigingen). Bij die € 17,1 miljoen komt dan nog een nader met de VNG overeen te komen startbedrag voor digitale content.

Verschillen

De verschillen tussen de concept-brief van OCW en de definitieve brief betreffen:

- In de definitieve brief is onder paragraaf 3.4. over de digitale bibliotheek en de bolletjes over de gefaseerde uitname ("groeipad") de zin toegevoegd: "Deze structuur heeft de instemming van de VNG, de branchevereniging voor de openbare bibliotheken (VOB) en de Minister van BZK." Bij het bolletje over het groeipad wordt verwezen naar het TNO-rapport "De ontwikkeling van digitale content in de collectie van openbare bibliotheken" (zie ook WWW van november).
- Onder de provinciale taken in paragraaf 3.5 is de zin wegge-

laten dat onderzocht zal worden of bij het beëindigen van provinciale activiteiten in het digitale domein middelen vrijvalen die zouden kunnen worden ingezet voor de landelijke digitale bibliotheek.

- Aan de taken van het Rijk is in paragraaf 3.5 toegevoegd de verantwoordelijkheid voor de subsidiëring van e-content (naast de al bestaande verantwoordelijkheid voor de landelijke digitale infrastructuur).

Meer, sinds het verschijnen van de vorige WWW, op:

- www.bibliotheekblad.nl/nieuws (17 nov.);
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws (3 dec.);
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws (7 dec.);
- www.vng.nl (8 dec.).

In de laatste twee bronnen wordt doorgelinkt naar het persbericht en de brief van OCW d.d. 7 december.

VOB-leden willen geraadpleegd worden bij ingrijpende kwesties (zoals uitname)

Het bestuur van de VOB heeft toegezegd over zaken die ernstige financiële consequenties kunnen hebben voor de openbare bibliotheken geen uitspraken naar derden meer te doen zonder de leden daar vooraf over te raadplegen.

Dit was één van de uitkomsten van de op 9 december in Groningen gehouden ledenvergadering. De leden aanvaardden met algemene stemmen en met instemming van het bestuur twee moties: één van de G-4-bibliotheken en één van Bibliotheek Waterland en enkele andere Noord- en Zuid-Hollandse bibliotheken.

Ze gaan allebei over de rol die de VOB gespeeld heeft bij de totstandkoming van de deal die OCW en de VNG gemaakt hebben over de uitname van gelden uit het Gemeentefonds ten behoeve van digitale content. Het onderwerp stond als mededeling op de agenda, maar voorzitter **Erik Jurgens** vertelde dat het bestuur besloten had het punt als bespreekpunt op te voeren, o.a. gezien brieven van leden aan het bestuur waarin ongenoegen en onvrede is uitgesproken. Het ging over zowel de procedure die het bestuur gevolgd heeft (geen ledenraadpleging) als de inhoud van het besluit om in te stemmen (met handhaving van vier voorwaarden, maar inleveren van andere) zoals dat verwoord is in een brief van 9 november met bijlagen aan de leden (zie ook vorige WWW in bericht over akkoordverklaring VNG).

Zes opdrachten

Met het aannemen van de twee moties kreeg het VOB-bestuur opgedragen:

- zich blijvend in te spannen om de aansluiting tussen de lokale bibliotheken en de digitale bibliotheek zo maximaal mogelijk te maken en bovengenoemd risico (n.l. een eigenstandige digitale bibliotheek ten koste van budgetvermindering van lokale fysieke bibliotheken) door organisatiestructuur, sturingsmodel en afspraken zo klein mogelijk te (doen) maken;
- de sturing op omvang, opbouw en inhoud van de digitale content te verankeren binnen de bibliotheekbranche en de

beschikbare instrumenten, zoals de inkoopcommissie, daartoe in te zetten;

- monitorinstrumenten in te (doen) zetten om te garanderen dat de opbouw van het budget voor digitale content niet vooruitloopt op de afname in de gebruikersmarkt en het aanbod in de uitgevermarkt.
- vanaf heden geen uitspraken te doen naar derden die ernstige financiële consequenties kunnen hebben voor de leden zonder de leden daar vooraf over te raadplegen;
- inspanningen te verrichten om tot een gezamenlijk standpunt te komen van de branche over de inkoop van digitale content en de wijze waarop deze content aan de leden ter beschikking wordt gesteld;
- zich blijvend in te zetten voor en een lobby te voeren voor het bij wet vastleggen van het recht van bibliotheken om tegen een billijke vergoeding voor de rechthebbenden e-books te kunnen uitlenen aan haar leden.

Geen uitname als er niets is

In de discussie over de moties bleek dat bibliotheken graag bereid zijn collectiebudget voor e-books vrij te maken, als er maar voldoende aanbod en vraag is. Maar de onderhandelingen met uitgeverij verlopen traag omdat die bang zijn voor concurrentie door de openbare bibliotheek en er ook plannen zijn zelf e-books "tijdelijk beschikbaar te stellen".

Desgevraagd zei **Ton van Vlimmeren** (Bibliotheek Utrecht, namens de G4) als toelichting op het derde aandachtsstreepje dat er geen uitname uit het Gemeentefonds moet zijn als er niets te kopen valt. Jurgens verklaarde ook dat het idiotie zou zijn gelden aan het Gemeentefonds te onttrekken als die niet kunnen worden besteed.

Lotte Sluys (Bibliotheek Haarlem en ook lid van de inkoopcommissie) zei deze ochtend gehoord hebben dat de bibliotheken best geld willen besteden aan e-books. En er ligt zelfs nog geld bij de inkoopcommissie dat niet besteed kan worden. Ze vond het raar dat OCW dan toch denkt dat de bibliotheken niet willen. Ze wees op de noodzaak eenheid uit te stralen.

Nieuwe voorzitter

De leden stemden in met de voorstellen van het bestuur bij de overige agendapunten. **Kars Veling** wordt ingaand 1 januari de nieuwe VOB-voorzitter. De statutaire termijn van Jurgens zit erop.

€ 0,20 gehandhaafd in 2012

Het omslagbedrag voor digitale content blijft, conform het bestuursvoorstel, in 2012 op € 0,20 per inwoner. Het budget bevat nog voldoende ruimte om het echte bedrag (dat inmiddels € 0,27 per inwoner is) in 2012 te kunnen betalen, zo meldde **Hans van Velzen** (OBA), voorzitter van de inkoopcommissie. Ingaand 2013 vervalt het omslagstelsel (ervan uitgaande dat de uitname uit het Gemeentefonds, die in 2013 in zal gaan met een nog te bepalen bedrag, door zal gaan).

Voor een uitvoerig verslag van deze ledenvergadering zie:

www.bibliotheekblad.nl/rubrieken (11 dec.).

Van concept-brief tot brief

Voor wie de verschillende fasen in het proces dat zich heeft afgespeeld rondom de concept-brief van OCW aan de Tweede Kamer nog eens wil nalezen, volgen hierbij de links:

- www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht (14 sept.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht (19 sept.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht (23 sept.).
- www.bibliotheekblad.nl/rubrieken/gastblogs (26 sept.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws (13 okt.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws (14 okt.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht (18 okt.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht (11 nov.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht (14 nov.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws (17 nov.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws (3 dec.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws/uitgelicht (7 dec.).
- www.vng.nl (8 dec.).
- www.bibliotheekblad.nl/rubrieken (11 dec.).
- www.bibliotheekblad.nl/nieuws (14 dec.).

Portal streaming e-books ook open voor “eigen titels” van bibliotheken en auteurs

Op de eerder aangekondigde portal voor streaming e-books die Stichting Bibliotheek.nl in samenwerking met de Engelse uitgeverij Bloomsbury ook voor Nederland bezig is in te zetten, de zogeheten *Public Library Online* (PLO), zullen ook “eigen titels” kunnen worden aangeboden, titels waarvan de bibliotheek of auteur zelf het copyright heeft.

Dit zegt de website van Bibliotheek.nl op 6 december.

Zoals in WWW van oktober werd gemeld, gaat Stichting Bibliotheek.nl samen met Bloomsbury in het eerste kwartaal van 2012 online/streamed lezen in Nederland aanbieden. Het aanbod zal beginnen met internationale titels en zal worden gevolgd door Nederlandstalige titels en Nederlandse content die Bibliotheek.nl zelf gaat verzamelen bij en via bibliotheken. De beoogde doelgroep: alle Nederlanders (volwassenen en kinderen) die e-books online willen lezen en lid zijn van de bibliotheek.

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (7 dec.).

Implementatiebijeenkomst: kwaliteit beter en kosten lager (geleidelijk)

“Wij moeten investeren in een meerjarenproduct. Het is echt zorgelijk dat jullie geen financiële bandbreedte kunnen aangeven. Jullie helpen ons hiermee niet.” Aldus de hartekreet van een belangstellende aan het eind van een bijeenkomst die de Stichting Bibliotheek.nl (BNL) en de Stichting Samenwerkende PSO's Nederland (SSPN) op 15 november in Utrecht organiseerden.

Het ging over de implementatie van de White Label Website

Infrastructuur (WLWI), de Nationale Bibliotheek Catalogus (NBC) en het Datawarehouse (DWH).

Diederik van Leeuwen, directeur van Bibliotheek.nl, had eerder betoogd dat er twee grote lijnen zijn: *kwaliteitsverbetering* en *kostenbesparing*. Die kostenbesparing zal er nog niet meteen volgend jaar zijn, er zijn nog frictiekosten, maar daar is de € 37.000 per basisbibliotheek van OCW voor bedoeld. In 2013 is er een NBC+ en kan de Aquabrowser Library opgezegd worden. Dat bespaart kosten. (De nieuwe implementatiebrochure, uitgedeeld in Utrecht en ook verschenen op de website van BNL, zegt er over: “De NBC is samen met de KB en in nauw overleg met het SIOB doorontwikkeld tot een sectorbreed zoekplatform waardoor een rijke digitale collectie ontsloten wordt. Bibliotheken kunnen hun lokale Aquabrowser vanaf het najaar 2012 uitfaseren. Vanaf dat moment krijgt de NBC namelijk een upgrade naar ‘NBC+’ waarbij aan de catalogus ook digitale collecties zijn gekoppeld.”).

Verder is het volgens Van Leeuwen een kwestie van slim samenwerken met leveranciers als HKA en Infor (waarvan vertegenwoordigers een presentatie over hun mogelijkheden gaven). Ook is er veel besparing mogelijk in het beheer. Als laatste reactie op de hartekreet zei Van Leeuwen: “Als de bibliotheken 10% van de ongeveer € 500 miljoen die er aan subsidies is bij elkaar brengen, kunnen ze veel doen. De greep in het Gemeentefonds voor digitale content zou zo’n € 20 tot 30 miljoen kunnen opleveren. Dit is niet de manier waarop bibliotheken normaal inkopen. Maar je krijgt dan ook iets héél bijzonders.”

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/rubrieken (19 nov.).

Digitaal platform boekverkopers en uitgevers bij Centraal Boekhuis

De Groep Algemene Uitgevers (GAU) en de Koninklijke Boekverkopersbond (KBb) hebben besloten om de ontwikkeling van het eerder aangekondigde Digitaal Platform voor opslag en distributie van digitale publicaties, inclusief de daarbij horende titelcatalogus, te laten bouwen door Centraal Boekhuis en ePagine.

Er is voor deze samenwerking gekozen omdat beide partijen hun eigen specifieke expertise hebben, zo meldden beide organisaties in een persbericht. Op het terrein van digitale distributie exploiteert het Centraal Boekhuis het eBoekhuis en levert op grond daarvan al veel informatie aan uitgevers en boekverkopers. ePagine (onderdeel van Tite-Live) is in Nederland sinds 1983 ingeburgerd bij uitgevers en boekverkopers. Zij is bekend met het bouwen van een digitale infrastructuur en heeft al veel creatieve oplossingen met name in de retail op haar naam staan. Daarnaast is zij bekend met het opzetten van een overzichtelijke titelcatalogus. Dat laatste is van essentieel belang om de consument eenvoudig en snel de juiste informatie te verschaffen over de verschillende verschijningsvormen van een titel, aldus GAU en KBb.

De organisaties voegen eraan toe dat het uitgangspunt is dat de klant snel en eenvoudig publicaties moet kunnen zoeken,

gebruiken en aanschaffen, zowel tijdelijk als permanent.
 Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (19 nov.).

Digitaal platform in april live

Het Digitaal Platform dat in opdracht van GAU en de KBb ontwikkeld wordt door Centraal Boekhuis en ePagine (zie hierboven) zal waarschijnlijk in april 2012 live kunnen gaan. Dit blijkt uit een verslag in *Boekblad*.

Vertegenwoordigers van het Centraal Boekhuis en ePagine presenteerden het plan van aanpak van het platform, dat de distributie en verkoop van e-books in Nederland moet gaan ondersteunen. De presentatie maakte duidelijk dat het digitaal platform niet alleen moet voorzien in de opslag en distributie van e-books, luisterboeken en apps, maar ook in royaltyverrekening voor zowel het verkopen als uitlenen van e-books. Uit het in het plan van aanpak opgenomen 'wensenlijstje' blijkt onder andere dat de betrokken partijen titels via een *online repository* leverbaar willen laten zijn, om zo lezen 'in de cloud' mogelijk te maken, waardoor nieuwe commerciële proposities mogelijk zijn, zoals tijdelijke beschikbaarheid, bijvoorbeeld voor een beperkte periode of een beperkt aantal pagina's.

Een virtuele boekenplank moet de consument overzicht bieden van alle e-books die hij/zij gekocht heeft via verschillende boekverkopers (in het platform).

Ook streeft men naar een uitbreiding van de commerciële proposities voor e-books, zoals bundels, combinaties van fysiek en digitaal etc.

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (8 dec.).

E-books “tijdelijk beschikbaar stellen”: “gesprek over bedragen en termijnen”

Volgens *Boekblad* is de verkennende fase in de gesprekken tussen de VOB-stuurgroep e-books en de GAU voorbij en wordt er nu gesproken over bedragen en termijnen.

De GAU praat met de bibliotheken over een pilot in het kader van de digitale bibliotheek. De GAU heeft samen met de KBb beschreven waar het Digitaal Platform van de uitgevers en boekhandels aan moet voldoen. GAU-secretaris **Paula Vrolijk-De Vries** zei tegen *Boekblad*: “Eén van de eisen is dat het systeem het mogelijk moet maken dat consumenten een boek tijdelijk ter beschikking gesteld krijgen. Het platform moet het mogelijk maken dat e-boeken geleverd worden aan zoveel mogelijk kanalen. Daarbij bepaalt de uitgever aan wie hij welke titels wil leveren en tegen welke voorwaarden. We zijn met de bibliotheken in gesprek over een pilot om een aantal e-boeken tijdelijk ter beschikking te gaan stellen.”

Ook **Susan Breeuwsma** van uitgevergroep WPG (o.a. Arbeiderspers, Bruna, Bezige Bij) ziet kansen om de landelijke digitale bibliotheek aan het Digitaal Platform te koppelen: “De technische achterkant ligt er dan. Zodra er goede afspraken zijn tegen welk tarief, voor welke periode en welke producten, moet er voortgang geboekt kunnen worden.”

Meer hierover en over reacties uit de bibliotheekwereld op de

uitname van gelden uit het Gemeentefonds voor digitale content in: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (14 dec.).

In Denemarken afspraken over e-books

Sinds 1 november bieden bibliotheken in heel Denemarken gratis e-books aan via een nieuwe leendienst voor digitale boeken, genaamd eReolen.

Het aanbod waarmee werd gestart, bestaat uit 1800 e-books, allemaal Deense titels van 53 verschillende uitgevers. In minder dan een maand hebben circa 6000 gebruikers zo'n 9600 uitleningen verricht, bericht *The Copenhagen Post*.

Voor elke uitlening betaalt de bibliotheek de uitgever van de desbetreffende titel een vergoeding (18,5 kroon, ca. 2,50 euro, voor een nieuwe titel en 15 kroon, ca. 2 euro, voor titels ouder dan een jaar). Des te meer een bepaalde titel wordt uitgeleend, des te lager de vergoeding. Voor de klant is het lenen van de e-books echter altijd gratis.

Elke bibliotheek bepaalt afzonderlijk hoeveel e-books klanten mogen lenen en voor hoe lang. Voor de Bibliotheek Kopenhagen geldt bijvoorbeeld dat er vijf e-books per maand mogen worden geleend voor een leenperiode van een maand. Als die leenperiode verloopt wordt het e-book automatisch ontoegankelijk.

Stimulans

De algemene uitgevers reageren voorzichtig op het uitlenen van de e-books door de bibliotheken, zo blijkt uit het artikel in *The Copenhagen Post*, maar participeren toch omdat zij ook mogelijke voordelen zien. Zo zegt iemand van Gyldendal, de grootste Deense uitgever, dat eReolen voor de tot dusver nog zeer bescheiden e-bookmarkt in Denemarken een stimulans kan betekenen. Op dit moment maakt de verkoop van e-books in Denemarken nog slechts 1 procent uit van de totale boekverkoop. De deelnemende uitgevers verwachten dat door de uitleen via bibliotheken e-books meer onder de aandacht zullen worden gebracht van het grote publiek, bijvoorbeeld ook door ze te proberen op een smartphone of tablet, waardoor ook de verkoop van e-books zal toenemen.

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (29 nov.).

Zijlstra: geen vaste e-boekprijs

“E-boeken krijgen in toenemende mate verrijkingen en multimediale toepassingen waardoor het onderscheid met andere digitale diensten nauwelijks meer valt te maken. Om die reden dient een eventuele prijsregulering beperkt te blijven tot de elektronische versies van het gedrukte boek, het zogenoemde facsimile e-boek. Exploitatiemodellen gebaseerd op verhuur of abonnementen kunnen bij e-boeken een grote rol gaan spelen. Koop en huur liggen bij e-boeken immers veel dichterbij elkaar dan bij gedrukte boeken. De reikwijdte wordt dus verder beperkt doordat de vaste prijs alleen geldt bij verkoop.”

Dat zegt staatssecretaris **Halbe Zijlstra** in een brief d.d. 23 november aan de Tweede Kamer. In die brief laat hij weten geen vaste prijs voor e-books te zullen invoeren ("af te zien van invoering van een wettelijke prijsbinding voor het e-boek").

Zijlstra wijst er dat een vaste prijs volgens een onderzoeksrapport dat bij de brief zit geen functie vervult voor de brede beschikbaarheid van e-titels. "Elke verkoper van e-boeken zal namelijk een zo breed mogelijk assortiment aanbieden omdat daar anders dan bij gedrukte boeken slechts geringe kosten aan zijn verbonden."

De staatssecretaris concludeert op basis van het onderzoek dat een vaste prijs voor het e-boek de ontwikkeling van het teruglopen van het aantal boekhandels niet kan keren. "De verwachte bijdrage van een vaste prijs aan behoud van het marktaandeel van de boekhandel is klein vergeleken met de invloed van de strategie die de uitgevers volgen bij de positionering van het e-boek ten opzichte van het gedrukte boek", aldus Zijlstra. Bovendien heeft een vaste prijs volgens Zijlstra als nadeel dat het de doorbraak van het e-boek vertraagt en dus een rem zet op innovatie.

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (24 nov.).

Geen vaste e-boekprijs: boekverkopers bezorgd, algemene uitgevers niet

De Koninklijke Boekverkopersbond (KBb) heeft zijn zorg uitgesproken over het besluit van staatssecretaris Zijlstra geen vaste prijs voor e-books in te voeren, vanwege mogelijke "kannibalisering" van het papieren boek.

KBb-directeur **Ari Doeser** zegt dat het voorstel om de vaste boekenprijs niet te laten gelden voor e-books grote gevolgen kan hebben. Volgens hem heeft een variabele prijs voor e-books nu nog geen gevolgen omdat de markt in Nederland nog heel klein is. Momenteel gaat het om ongeveer anderhalf procent van de algemene boekenmarkt. Als die markt echter groter wordt, kan het prijsverschil tussen e-books en fysieke boeken desastreuze consequenties hebben voor het boekenvak, aldus Doeser. Hij vindt dat de ontwikkelingen in Duitsland en Frankrijk worden genegeerd. Beide landen hebben een vaste prijs ingevoerd voor digitale boeken. Volgens Doeser erkennen ze daarmee dat boeken van groot maatschappelijk belang zijn.

De algemene uitgevers zijn wel tevreden met het besluit van staatssecretaris Zijlstra. "Algemene boekenuitgevers zijn grote voorstander van een vaste prijs voor het papieren boek, maar we achten een vaste prijs voor het e-boek niet haalbaar en handhaafbaar", zo wordt GAU-secretaris **Paula Vrolijk-De Vries** geciteerd op de Boekblad-website.

De GAU denk dat het ontbreken van een vaste prijs voor e-books inderdaad, zoals voorzien door de staatssecretaris, zal leiden tot innovaties. Vrolijk-De Vries denkt dat er nieuwe modellen zullen ontstaan, zoals diverse abonnementsvormen en e-boeken die tijdelijk ter beschikking worden gesteld. "Een vaste prijs voor e-boeken zou volgens ons belemmerend werken op innovatie."

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (29 nov.).

VOB bepleit zorgplicht gemeenten

De VOB wil graag dat in de wetgeving die de staatssecretaris van OCW bezig is voor te bereiden de verbintenis van de digitale aan de fysieke bibliotheek een stevige verankering krijgt, net als de verantwoordelijkheid van de gemeenten voor het fysieke deel van het bibliotheekstelsel in Nederland.

De VOB vraagt in de nieuwe wetgeving zorg te dragen voor verankering van de fysieke bibliotheek, en een zorgplicht voor gemeenten, "zodat de VOB bij een volgend beroep op de rechter een steviger waarborg heeft dan het bestaande, blijkbaar tot niets verplichtende, convenant."

Dat blijkt uit een brief die de VOB 16 november aan staatssecretaris Zijlstra van OCW heeft gestuurd, met als aanleiding de uitspraak van de rechter inzake de kwestie-Buren.

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (22 nov.)

Ontwikkeling Schoolbieb wordt gestopt

Het bestuur van Stichting Bibliotheek.nl heeft besloten om niet door te gaan met de ontwikkeling van het nieuwe Schoolbieb.nl. De huidige versie van Schoolbieb.nl wordt *up-to-date* gebracht en er komt een animatiewidget.

Bibliotheek.nl noemt drie redenen voor het beëindigen van de ontwikkeling van het nieuwe Schoolbieb.nl.

Het huidige Schoolbieb.nl blijft voorlopig online. Aangezien hier al langere tijd geen redactie op heeft plaatsgevonden wordt gezorgd voor een update, gericht op het onderdeel Basisonderwijs, waarbij op de site wordt aangegeven wat actueel is en wat niet. Bibliotheek.nl verwacht dit eind januari 2012 gerealiseerd te hebben. Deze site blijft in ieder geval tot het eind van dit schooljaar beschikbaar. Tegen het eind van het schooljaar zullen bibliotheken geïnformeerd worden over hoe de vraag het in het nieuwe schooljaar zal gaan.

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (1 dec.).

Uitwerking strategie sociale media

Zoals in o.a. WWW van november werd bericht, wil Bibliotheek.nl een gezamenlijke strategie gaan ontwikkelen voor de bibliotheken die zich via *social media* (willen) profileren, met als uitgangspunten het verbeteren van de merkbekendheid en de waardering van de bibliotheek, het verhogen van (web)traffic en het aangaan van de dialoog met (potentiële) doelgroepen.

Een advies van *Social Embassy* is getiteld *Hoe de bibliotheek de verbinder wordt van informatie, kennis, cultuur en mensen - en welke fundamentele rol sociale media daarin spelen*. De plannen voor de gezamenlijke social media-strategie zijn gepresenteerd tijdens de Bibliotheektweedaagse op 8 en 9 december.

In het advies wordt gesteld dat de collectie het uitgangspunt blijft, maar dat waardetoevoeging in de toekomst het verschil

zal maken, het toevoegen van nieuwe, actieve waarden, zoals het aanbrengen van samenhang, betekenis en interpretatie. De rol van mensen in de samenleving die kennis willen delen en toevoegen aan de bronnen van de bibliotheek wordt belangrijker. Daarom moet de bibliotheek bouwen aan waardenetwerken: netwerken van bibliotheekmedewerkers, externe experts en gebruikers. Mensen die hun persoonsgebonden kennis toevoegen, permanent of incidenteel, en daarbij gebruik maken van de bronnen van de openbare bibliotheek, beschikbare kennis op internet, hun eigen kennis en hun sociale netwerken.

Sociale media spelen een onmisbare rol in de transitie die de bibliotheek maakt naar een omgeving waarin waardenetwerken centraal staan, zo wordt gesteld in het rapport.

Sociale media kunnen ook het bereik van en de interesse in de dienstverlening en het productaanbod van de bibliotheek vergroten.

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (15 dec.).

Overeenstemming tweejarige CAO

De vakbonden, Abvakabo en CNV Publieke Zaak, en de werkgeversvereniging VOB zijn het eens geworden over een nieuwe CAO voor twee jaar (2012 en 2013).

Per 1 januari 2012 worden de salarissen verhoogd met 1,25 %.

Partijen bespreken in 2012 de loonontwikkeling in 2013.

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/nieuws (15 dec.).

NVB-Jaarcongres: Een Ander Vak

“Meer dan 1000 deelnemers kwamen op 17 november naar het NVB-Jaarcongres in Ede en gingen vervolgens hun eigen weg in een van de acht tracks van het middagprogramma.

Veel meer dan het NVB-lidmaatschap lijken de informatieprofessionals niet gemeen te hebben.”

Dat schreef **Leo Willemse** over dit congres.

Veel meer op: www.bibliotheekblad.nl/rubrieken (23 nov.).

Impressie studiereis Londen

De LibrarySchool en Bibliotheekblad organiseerden van 30 november t/m 2 december een studiereis naar Londen. Er waren 21 deelnemers.

Eimer Wieldraaijer gaf een impressie:

www.bibliotheekblad.nl/rubrieken (8 dec.).

En deed er foto's bij: www.bibliotheekblad.nl/audiovisueel.

Impressies Bibliotheektwoedaagse

De Bibliotheektwoedaagse (8 en 9 december) werd dit jaar in Groningen gehouden.

Eimer Wieldraaijer schreef voor Bibliotheekblad onderstaande impressies:

- www.bibliotheekblad.nl/rubrieken (9 dec.);
- www.bibliotheekblad.nl/rubrieken (12 dec.).

Ook maakte hij foto's: www.bibliotheekblad.nl/audiovisueel.

En op de site van Bibliotheek.nl staat bijgaande informatie: stichting.bibliotheek.nl/nieuws (12 dec.).

Digital mystery guest bekeek Hengelo

De *digital mystery guest*, **Edwin Mijsbergen**, bekeek de website van de beste bibliotheek van Nederland 2011: Hengelo.

Zie: www.bibliotheekblad.nl/rubrieken (25 nov.).

Signalering

Columnist stomverbaasd over e-boekplan

“Tot mijn stomme verbazing gaat zowel de Vereniging Openbare Bibliotheken als de Vereniging van Nederlandse Gemeenten toch akkoord met het plan van de staatssecretaris. Ze zijn het er dus mee eens dat de e-books voortaan centraal vanuit Den Haag worden geregeld, en ze zijn het ermee eens dat ze daar 16 miljoen euro per jaar extra voor betalen. Ze lijken helemaal gek geworden. Waarom stemmen ze in met dat plan?”

Dat schrijft de columnist **Jan Verhagen*** in zijn rubriek Financiën in *Binnenlands Bestuur nr. 49* van 9 december 2011. Hij begint vast te stellen dat het niet hard gaat met de e-books in Nederland. Hij schrijft dat bibliotheken en gemeenten de in-greep van staatssecretaris Zijlstra niet willen (waarbij hij het heeft over € 20 miljoen uitname en over € 4 miljoen die de bibliotheken nu al zelf uitgeven aan e-books). “Als ze wel zo veel geld aan e-books zouden willen uitgeven, dan zouden ze dat allang doen!”

Maar waarom dan toch instemmen met dat plan. Verhagen: “De VNG heeft daar wel een overweging bij. De VNG wil dat de staatssecretaris de servicekosten van de landelijke infrastructuur van bibliotheken blijft dragen na afloop van het “Bibliotheekcharter 2010-2012”. De staatssecretaris had blijkbaar gedreigd die kosten niet meer te betalen als de gemeenten niet zouden instemmen met zijn e-bookplan. En de Vereniging Openbare Bibliotheken heeft daar een soortgelijke overweging voor. De VOB wil dat de staatssecretaris € 18 miljoen blijft uitgeven voor bibliotheekvernieuwing. Van dat geld wordt de gezamenlijke “digitale bibliotheek” betaald. De staatssecretaris had blijkbaar gedreigd die kosten niet meer te dragen als de bibliotheken niet zouden instemmen met zijn e-bookplan. De VOB heeft de bibliotheken ook aangeraden niet te protesteren als de gemeenten de korting van 16 miljoen euro doorbelasten aan de bibliotheken. Sommige bibliotheekfilialen worden dus gesloten, andere filialen gaan eerder dicht, en ze hebben allemaal minder boeken, in ruil voor extra e-books waar geen vraag naar is. Chantage is een groot woord, dus laten we zeggen dat beide belangenverenigingen zijn gezwicht voor druk en dreigementen van de staatssecretaris. Wat zou u doen? Zou u

de keus accepteren tussen de kogel en de galg? En zou u dan de minst pijnlijke methode kiezen, of zou u tegenspartelen zo hard en zo lang u kunt?"

Voor hele column, zie: www.binnenlandsbestuur.nl/bb-online en dan rechtsonder doorclicken naar pagina 17, vervolgens op column clicken voor inzoomen.

*) De website van Binnenlandse Bestuur meldt: Jan Verhagen is in 1966 geboren in Beek en Donk (Noord-Brabant). Hij studeerde econometrie aan de Universiteit van Tilburg, en promoveerde in de openbare financiën van de lagere overheden aan de Universiteit van Groningen. Hij geldt als dé gemeentelijke specialist in het gemeentefonds. Hij heeft gewerkt bij de Raad voor de gemeentefinanciën, waar hij mee aan de wieg stond van de huidige Financiële-verhoudingswet, en werkt sindsdien bij de gemeente Den Haag, als beleidsmedewerker financiële verhouding. Van 2002 tot 2006 heeft hij in de gemeenteraad van Heemstede gezeten (VVD).

Zijn columns, over het geld van gemeenten en provincies, zijn op persoonlijke titel.

Wat Marcel meent **Van Montreal tot Westland**

In het kader van de discussies die ook in SOOB NH en BOZH gevoerd worden over e-books en bibliotheken werd op verzoek van **Adriaan van Geest** (Bibliotheek Haarlemmermeer) onderstaand verhaal, ontleend aan een publicatie op www.therecord.com/whatson (28 nov.), aan de leden gemaild:

Volgens een rapport van onderzoeksbureau Lumos Research is het gebruik van Canadese bibliotheken het afgelopen decennium met 45 procent gestegen. De opleving van de bibliotheken wordt voor een groot deel toegeschreven aan de digitalisering, die vooraf door velen juist als bedreiging werd gezien. De gemiddelde uitleningen per hoofd van de bevolking groeiden in Canada van 16,6 naar 24,1. Het gebruik van elektronische databases liet een verdubbeling zien en het aantal bezoeken naar de websites en online catalogus van bibliotheken vervijfvoudigde ten opzichte van tien jaar geleden.

Volgens **Guy Berthiaume**, directeur van de Grande Bibliothèque van Montreal, hangt het succes van een bibliotheek af van het aanpassingsvermogen aan de tijd. De bibliotheek van Montreal heeft nu 200.000 titels als e-book beschikbaar voor leden. Een uitbreiding van dat aantal staat in de planning. Hoewel de e-books met een muisklik vanuit huis opgehaald kunnen worden, bezoeken toch nog veel mensen de bibliotheek.

Die bezoekers komen niet meer alleen voor de boeken. Berthiaume: "We zijn meer dan rijen met boeken, we hebben een cultureel programma, elektronica." De Grande Bibliothèque was, net als steeds meer nieuwe mega-bibliotheken, gebouwd als ontmoetingsplaats. Niet alleen om te lezen, maar ook voor studiegroepen, tentoonstellingen en lezingen. Volgens Berthiaume zijn bibliotheken een van die zeldzame "derde plekken", gratis voor het publiek en weg van huis en het werk.

De Grande Bibliothèque opende in 2005 en heeft nu 286.000 actieve leden en drie miljoen bezoekers per jaar. In andere grote Canadese steden bestaan ook plannen om van dergelijke grote bibliotheken te bouwen.

Zolang bibliotheken zich aanpassen aan nieuwe technologieën en ruimte bieden voor ontmoeting, blijven ze een belangrijke

rol spelen in gemeenschappen, verwacht Berthiaume. "Wanneer we onszelf als rijen met boeken definiëren, zou de toekomst wellicht bedreigend zijn."

Tot zover het verhaal uit Canada.

Stad en platteland

Marcel Vos (Bibliotheek Westland) reageerde als volgt:

Dat verbaast me op zich niet.

Dit veronderstelt echter wel dat:

A) Er voldoende e-books aangeboden mogen en kunnen worden voor uitleen;

B) Er voldoende hoogwaardige andere digitale content is die thuis gebruikt mag worden;

C) De toegang van A & B inderdaad via het (lokale) bibliotheeklidmaatschap loopt en niet losgekoppeld wordt.

Zoals je weet is dat allemaal hier nog niet geregeld en is het de vraag of dit lukt.

Daarnaast spelen twee andere zaken.

De vele plattelands(basis)bibliotheken hebben gezien het geografische gebied dat ze bedienen veel relatief kleine en minder hoogwaardige panden.

Kortom weinig (grote) moderne en aansprekende (hightech) gebouwen die een vergelijkbare functie met verve zullen kunnen vervullen. En ook al zouden veel vestigingen sluiten en er centralisatie plaatsvinden, heeft dat niet hetzelfde effect. Bijvoorbeeld voor Westland. Eén aansprekende bibliotheek in Naaldwijk werkt nu eenmaal niet in een gebied van 15 bij 15 kilometer. Los van het feit dat het verkrijgen van de investeringsgelden anno 2012 bijna onmogelijk is geworden. Gemeenten hebben andere zorgen aan het hoofd en banken durven het risico niet meer aan.

Daarnaast is ook voor al de functies die genoemd worden in het artikel (die we trouwens al lang voor een groot deel doen) een bepaald financieringsniveau noodzakelijk. Het zijn juist de verstedelijkte gebieden geweest die allemaal in de top 20 van best gesubsidieerde bibliotheken staan (kijk naar het lijstje van Noord- en Zuid-Holland). Die moeten ook bezuinigen, maar die bezuinigen geld dat de plattelandsbibliotheken nooit gehad hebben en hebben daarna een financieringsniveau over dat veelal nog 2 tot 3 x zo hoog is (per inwoner) dan de plattelandsgebieden. En die plattelandsbibliotheken hebben ook met bezuinigingen te maken waardoor ze veelal (ver) beneden het (voormalige) instapniveau dalen. Denk aan het voorbeeld van **Marijke van der Hof** (Bibliotheek Zuid-Holland Zuidoost – wk). Maar ook even een rekenmodelletje voor het Westland (een gemeente met ruim 100.000 inwoners!). Nu ongeveer € 12,80 per inwoner. Na niet indexeren in 2012, een korting in 2013 van € 150.000,00 en een (te verwachten) uitname uit het gemeentefonds van 150.000 euro zitten wij op een niveau van ongeveer € 9,80 per inwoner excl. huisvesting.

Ja de OBA's, DOK's, Almeres, Haarlemmermeers zullen het wel gaan redden, en vermoedelijk Wassenaar ook nog wel (weinig lokale concurrentie vanwege ontbreken theater en bioscoop).

Enfin, eerst maar eens op een (betaalbare) wijze A t/m C regelen, toch...

Wat Rob Meent

Games horen thuis in de bibliotheek

“Games horen, volgens Möring, niet thuis in de bibliotheek: “gamen doe je maar thuis”. Nog afgezien van het feit dat ICT allang een einde heeft gemaakt aan de exclusieve koppeling van een activiteit en de plaats waar je die beoefent, zie ik nog een andere misvatting in zijn verder prijzenswaardige betoog. Möring onderschat de potentie van gamen en de kwaliteiten van game-ontwerpers.

Ik heb een paar jaar geleden met veel plezier intensief samengewerkt met de afdeling Kunst, Media en Technologie van de HKU in Hilversum, waar game-ontwerpers worden opgeleid. Wij hielden ons een halfjaar bezig met de uitwerking van “de bibliotheek van de 100 talenten” en wat bleek? Game-ontwerpers zijn als geen ander in staat om verrassende zoeken en navigatiestrategieën te bedenken. Ik kwam daar – ook door de serieuze manier waarop dat gebeurt – tot het inzicht dat deze studenten wel eens de catalogusbouwers van de toekomst zouden kunnen zijn. Want zij bedenken echt nieuwe, verrassende en originele vormen van toegankelijkheid. Wat zij de “regelset” noemen, lijkt verrassend veel op de uitgangspunten voor onze regels voor de titelbeschrijving.”

Dat zegt **Rob Bruijnzeels** in zijn gastblog van november, naar aanleiding van [een artikel van Marcel Möring](#) (met de kop *Gamen doe je maar thuis* en de onderkop *De verwarring van het bibliotheekwezen*) in de *Groene Amsterdammer*.

Rob schreef: “Je gaat er dan goed voor zitten om te ontdekken dat Möring veel op heeft met de waarde van bibliotheken, maar ons ook neerzet als een sector in grote verwarring. Het is nooit leuk om zoiets te lezen en dus is het een voorspelbare en voor de hand liggende reactie om te kijken wat je op zijn artikel kunt afdingen. Om vervolgens te concluderen dat Möring “wel een punt heeft”, maar er verder niet zoveel van snapt. Waardeloos artikel dus?”

Möring is namelijk niet de enige representant uit de culturele sector die zich serieus zorgen maakt over de manier waarop wij met onze culturele opdracht omspringen. Zo verbaasden Mieke van der Weij en Rosita Steenbeek (voorzitter, respectievelijk lid van de jury Beste bibliotheek van Nederland dit jaar) zich eveneens over ons cultuurrelativisme: “Als je alleen maar aanschaft wat al gelezen wordt, breng je mensen niet op ideeën.” En: “Ik heb mij erover verbaasd dat het allemaal zo geforceerd modern moet.”

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/rubrieken/gastblogs (28 nov.). En voor de liefhebber nog meer discussie op het [blog van Tenaanval](#) (Jeanine Deckers).

Wat Wim Meent (WWM)

Woon-werk-verkeer

“In mijn tas zit het in juni 2008 bij de VOB verschenen boekje *Bibliotheek: Back to the future*. Dat laatste heb ik meegenomen om uitspraken van **Josje Calff**, toenmalig voorzitter van de commissie-Calff (waarvan het rapport in december 2008 verscheen), nog eens goed na te lezen, in het licht van de actuali-

teit.”

*Dit schreef ik in m'n gastblog van december, over tijdschriften, kranten en boeken die ik las tijdens m'n woon-werk-reizen per trein. Behalve de Informatie Professional 7/8 (met o.a. **Jan Krol**) en Humo over Google en de G1000 van **David van Reybrouck** ook het artikel van Josje Calff (nog een keer).*

*Ik schreef: De bijdrage van Jos Calff, adjunct-directeur UB Leiden, in *Back to the future* heet: “Meer centralisering dringend gewenst”. De moeite waard om na drie jaar nog eens over te lezen, nu de UB-invloed op het openbare bibliotheekwerk, mede door toedoen van OCW, *onmiskenaar* is toegenomen. **Bas Savenije** van de KB (met als missie: iedereen overal toegang bieden tot alles wat in en over Nederland gepubliceerd wordt, zoals Google voor de hele wereld) kwam van de UB Utrecht en **Maria Heijne**, thans directeur van het SIOB, dat vanaf 1 januari 2012 gaat over de OCW-miljoenen voor het openbare bibliotheekwerk, van de UB van de TU Delft.*

Josje ging er van uit dat het e-book het gebruik van het papieren boek grotendeels zal vervangen. Ze vond dat openbare bibliotheken zich ernstig moeten beraden op de vraag wie de digitale openbare bibliotheek voor heel Nederland gaat ontwikkelen. “In het ideale geval komt er één nationale, daadkrachtige organisatie die de regie voert over het digitaal beschikbaar maken van alle content. Misschien zelfs niet alleen die van de openbare bibliotheken, maar ook die van de wetenschappelijke bibliotheken. Beide zien zich immers voor vergelijkbare uitdagingen gesteld.”

En: “De kracht van één nationaal systeem is immers dat alle informatie in principe digitaal klaarligt in één “vat” met content, maar dat de toegang gefilterd wordt voor diverse doelgroepen. Dat betekent dat iemand die nu bijvoorbeeld lid is van de openbare bibliotheek in Ootmarsum andere content ophaalt dan een hoogleraar verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. Dat klinkt eenvoudig, en dat moet het vanuit de klant bekeken vooral ook zijn, maar aan de “achterkant” levert dit complexe authenticatie- en autorisatievraagstukken op.”

En: “De Vereniging van Openbare Bibliotheken lijkt hier niet de aangewezen partij om de touwtjes in handen te nemen. Dat is toch vooral een club die de belangen van de honderden leden moet behartigen en die beter zou kunnen fungeren als klankbordgroep. Eventueel zou de centrale organisatie onder de Koninklijke Bibliotheek kunnen ressorteren, maar dat hoeft niet. In ieder geval moeten er mensen bij betrokken zijn vanuit verschillende disciplines: mensen met kennis van informatie, ICT, beleid, teksten schrijven, politiek. Die hoeven niet allemaal uit de bibliotheeksector te komen, ik denk zelfs dat een bibliotheekachtergrond een nadeel kan zijn. Het belangrijkste doel van de landelijke organisatie moet immers niet zijn het overeind houden van enkele honderden fysieke bibliotheken, maar het vormgeven van de digitale bibliotheek. Dat vereist van iemand vanuit de openbare bibliotheeksector dat hij over zijn eigen schaduw kan heen springen en dat is meestal niet zo eenvoudig.”

Josje kon zich ook voorstellen dat het doek voor de PSO's op termijn gaat vallen. “Hun taken kunnen misschien deels, namelijk digitaal, worden overgenomen door het nationale niveau en deels door de lokale bibliotheken. Want dat die laatste blijven bestaan, staat voor mij buiten kijf. Alleen is het noodzakelijk

dat ze andere functies dan het uitlenen van boeken meer gaan benadrukken.”

Tot zover Josje in de zomer van 2008.

Gezien de brief d.d. 7 december 2011 van de staatssecretaris van OCW aan de Tweede Kamer, kun je zeggen dat Josje bij OCW kennelijk invloedrijk was.

Meer op: www.bibliotheekblad.nl/rubrieken/gastblogs (7 dec.).

Wat Wim nog meer Meent (WWnmM) **Welke verrassingen brengt 2012?**

Terwijl de kopstukken uit de Nederlandse openbare bibliotheekwereld met een deel van het middenkader en voetvolk in Groningen bijeen waren, zaten de Europese leiders in Brussel te vergaderen. Wat daar inzake de *eurocrisis* bedacht en besproken werd en wordt is meer van belang voor de toekomst van het openbare bibliotheekwerk dan het feit dat **Ap de Vries** en **Diederik van Leeuwen** leuk kunnen dansen met **Maria Heijne**.

Startbedrag

De gefaseerde uitname van gelden uit het Gemeentefonds, die in 2013 in moet gaan, is wat OCW en VNG betreft rond. De gesprekken over de hoogte van het startbedrag beginnen in 2012, ongeveer tegelijk dus met de gesprekken in het kabinet over verdere bezuinigingen. En daar kunnen, zoals we allemaal weten, nog verrassende dingen uitkomen. Het zou toch zo maar kunnen dat Henk en Ingrid nog steeds andere diensten van hun lokale openbare bibliotheek (grotendeels betaald door hun gemeente) verwachten dan Diederik en Maria landelijk graag willen bieden (grotendeels betaald door OCW). De columnist van *Binnenlands Bestuur* (rubriek Financiën), **Jan Verhagen**, wees daar met zo veel woorden ook al op.

Dichtbij, veraf, kortere en langere termijn

Ik kan Verhagen goed volgen en begrijp zijn reactie. Maar zoals bij alle kwesties kun je ook deze van dichtbij of veraf bekijken (met een loep of met een heli-copter view, dus in- of uitzoomend) en voor de kortere of de langere termijn. Ik ben ervan overtuigd dat alle, ook landelijke, partijen vanuit hun positie en vooruitkijkperiode het beste voor hebben met het openbare bibliotheekwerk, maar toch begrijp ik ook de uitspraak van een inmiddels vertrokken directeur dat het een zegen voor het land zou zijn als die OCW-miljoenen er niet zouden zijn. Dan waren de bibliotheken namelijk veel meer gedwongen zelf, met hun gemeente, hun provincie en hun PSO, tot toekomstbestendige oplossingen te komen en hun verantwoordelijkheid te nemen. (PSO's zijn eind jaren veertig, begin jaren vijftig als PBC opgericht om "het platteland", met steun van de provincies, op hetzelfde niveau te brengen als stedelijke gebieden en nu hard nodig om niet de weg terug te laten gebeuren). De oude vraag is natuurlijk toch nog steeds of OCW niet een te grote broek aantrekt (met relatief weinig geld en weinig regelgeving erg veel willen, gekoppeld aan ICT-oplossingen, in een nog steeds overwegend decentrale situatie). En of de Tweede

Kamer werkelijk van plan is de door OCW ingeslagen weg naar meer centralisatie zodanig via wetgeving te volgen dat er ook echt sprake zal zijn van een florerend openbaar bibliotheekwerk, grotendeels bekostigd door het Rijk.

Het idee dat door de nu gekozen aanpak de kwaliteit sterk kan stijgen en de kosten kunnen dalen is natuurlijk mooi. Bij het eerste begrip is echter de vraag over welke kwaliteit voor welke gebruikers we het dan precies hebben en bij het tweede (kostendalingen) ontbreekt nog, zoals vaker opgemerkt, de overtuigende onderbouwing (en die is juist als het gaat om ICT-oplossingen - die de neiging hebben duurder te worden - erg belangrijk). Maar goed, Maria Heijne lijkt een kordate dame die ook wil luisteren en naar samenspel wil streven met de partijen die het in de praktijk allemaal waar moeten maken. Dus laten we blijven hopen dat die OCW-miljoenen (uiteindelijk) een zegen voor het land gaan brengen en dat de bibliotheken ook vanuit eigen verantwoordelijkheid willen komen tot gedeelde kwaliteit en tot gezamenlijke kostenbesparingen.

Moties

Stel dat het OCW/VNG-plan voor uitname uit het Gemeentefonds het jaar 2013 ongeschonden haalt, hoe gaat die dan in 2013 en volgende jaren in zijn werk?

De leden van de VOB hebben op 9 december in twee moties (voor het kanaliseren van de emoties) het VOB-bestuur o.a. opgedragen:

- de sturing op omvang, opbouw en inhoud van de digitale content te verankeren binnen de bibliotheekbranche en de beschikbare instrumenten, zoals de inkoopcommissie, daartoe in te zetten en
- monitorinstrumenten in te (doen) zetten om te garanderen dat de opbouw van het budget voor digitale content niet vooruitloopt op de afname in de gebruikersmarkt en het aanbod in de uitgevermarkt.

SIOB landelijk subsidieontvanger

Overheden subsidiëren niet “de bibliotheekbranche” of “de inkoopcommissie”, maar rechtspersonen met een naam, een inschrijving bij de Kamer van Koophandel, een adres en een rekeningnummer.

Na de uitname zal het geld via Binnenlandse Zaken naar OCW gaan. OCW kent ingaand 2012 voor het openbare bibliotheekwerk als subsidieontvanger het SIOB. Te verwachten is dus dat daar ook het geld voor digitale content naar toe gaat. Het SIOB kan vervolgens voorwaarden stellen aan het verder doorsluizen naar, bijvoorbeeld, de Stichting Bibliotheek.nl (die een deal heeft met *Bloomsbury* voor *Public Library Online* en meer deals zou kunnen maken, bijvoorbeeld met NBD/Biblion). En de branchevereniging (inclusief inkoopcommissie, die nu nog gaat over de omslaggelden uit de branche)? Die kan proberen als belangenbehartiger van kleine en grote, rijke en arme, plattelandsbibliotheken en stedelijke bibliotheken invloed te hebben op het SIOB en Bibliotheek.nl.

Wat Wim nog niet Weet (WWnnW) **Advies SIOB 17 projecten?**

Wat adviseerde het SIOB aan OCW over de 17 projecten waar OCW in 2009 aan diverse bibliotheekorganisaties € 7,55 miljoen projectsubsidies voor heeft verstrekt en die uiterlijk 1 mei 2011 inhoudelijk en financieel verantwoord moesten zijn?

Maria Heijne, directeur van het SIOB, zei mij in november dat het SIOB het advies zal publiceren. Ik heb het nog niet gezien.

Over de besteding van de OCW-innovatiegelden in 2009 en 2010 zei **Theo Bijvoet** van OCW (zie vorige WWW) de hele afhandeling van beide jaren samen te willen trekken met 2011 en in 2012 te zullen doen. Dan wordt bekend hoe de OCW-gelden precies besteed werden.

Wat Wij niet mogen Weten (WWnmW) **Niet-openbare stukken**

Voor wat wij niet mogen weten, verwijst ik naar de WWW van juli. Er is geen verandering t.o.v. juli, behalve inzake het SIOB-advies over de 17 projecten. Dat is voorlopig naar WWnnW hierboven verhuisd.

Colofon

WWW is een uitgave van Wim Keizer. Hij is ambtelijk secretaris van de Stichtingen Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland (SOOB NH), Bibliothekenoverleg Zuid-Holland (BOZH) en Samenwerkende PSO's Nederland (SSPN).

WWW wordt gemaakt op persoonlijke titel, in nauwe samenwerking met *Bibliotheekblad* (www.bibliotheekblad.nl), en gaat over de officiële vernieuwing van het openbare bibliotheekwerk.

WWW staat voor *Wat Wim Weet*. Wat Wim Weet, weet ik door te vragen Wie, Wat en Waarom? Waar, Wanneer en Hoe? En door te kijken op het WereldWijde Web.

Ik weet wat ik weet en wat ik niet weet. Maar er zijn vast ook feiten van welke ik niet weet dat ik ze niet weet. Tips en documenten zijn van harte welkom! Mijn motto is: *Comment is free, but facts are sacred*.

Ook reacties zijn van harte welkom en worden geplaatst als voor- en achternaam vermeld worden (en bij voorkeur ook de functie). Ze kunnen worden gemaïld aan wkeizer@soobbozh.nl. De bibliotheekvernieuwing verdient discussie *in het openbaar*.

WWW is digitaal ontsloten, voornamelijk op de website van het Netwerk van Directeuren: www.netwerkvandirecteuren.nl. Inmiddels staat **WWW** ook op www.probiblio.nl (zie Nieuws en dan WWW).

Wie rechtstreekse toezending wil, kan een mailtje sturen aan wkeizer@soobbozh.nl.